

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

ФАКУЛЬТЕТ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ

Кафедра естетичного виховання

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
СТУДЕНТІВ ІІІ-ІІІ КУРСІВ
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
“МУЗИКА”**

Напряи підготовки:
6.010102 Початкова освіта

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Чернігів 2008

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА**

Факультет початкового навчання

Кафедра естетичного виховання

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
СТУДЕНТІВ ІІІ-ІІІ КУРСІВ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
“МУЗИКА”**

Напряи підготовки: 6.010102 Початкова освіта

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Чернігів-2008

УДК 378
П 24
ББК Ч489.518

Рецензенти: *Зайченко І.В.* – професор, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри дошкільної освіти Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка;

Житнікова Л.В. – учитель вищої категорії, старший учитель ЗСШФМП № 12 м. Чернігова.

Літературний редактор *Мамчич О.Б.* – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри слов'янської філології Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка

П 24 Педагогічна практика студентів III-V курсів спеціалізації „Музика”: Навчально-методичний посібник / Упорядник: Т.В. Дорошенко. – Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2008. – 60 с.

УДК 378
ББК Ч489.518

У посібнику висвітлено зміст педагогічної практики студентів III-V курсів спеціалізації „Музика”, завдання та обов'язки студентів-практикантів, керівників практики.

Посібник містить методичні рекомендації щодо проведення студентами-практикантами уроків музики та позакласних музично-виховних заходів, зразки звітної документації.

Навчально-методичний посібник має бути корисним для студентів-практикантів, керівників-організаторів практичної підготовки майбутніх учителів.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради факультету початкового навчання Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка.
(протокол № 1 від 24.09.2008 р.)

© Т.В. Дорошенко, 2008

ВСТУП

Педагогічна практика студентів вищих навчальних педагогічних закладів посідає важливе місце в системі професійної підготовки і є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня. Під час педагогічної практики з музики закладається фундамент досвіду професійної діяльності вчителя музики, виховуються професійні якості особистості майбутнього фахівця.

Програма практичної підготовки та терміни її проведення визначаються навчальним планом підготовки фахівців зі спеціалізації „Музика”.

Даний посібник має на меті надати конкретні методичні поради студентам під час проходження ними педагогічної практики в школі.

Посібник адресований організаторам педагогічної практики – методистам з музичного виховання, а також студентам-практикантам III – V курсів.

При розробці даного посібника використано:

1. Закон України „Про освіту” // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №21 (21 травня). – С. 253-279.
2. Закон України „Про загальну середню освіту” // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №28 (16 липня). – С.547-562.
3. Закон України „Про вищу освіту” // Освіта. – 2002. – №12-13. – С. 5-10.
4. Державна національна програма „Освіта” (Україна XXI століття). – К.: Райдуга, 1994. – 62 с.
5. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України (Наказ Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993р.).
6. Програма педагогічної практики студентів факультету початкового навчання спеціалізації „Музика” Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка (Затверджена Радою ЧДПУ імені Т.Г.Шевченка. Протокол №2 від 30.09.1998 р.).
7. Зміст та навчально-методичне забезпечення педагогічної практики: Навч.-метод. посібник для студентів спеціальності „Початкове навчання” / Т.В. Гринь, Т.К. Тарасенко, С.В. Іванча. – Чернігів, 2004. – 132 с.
8. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах: Навч. посібник. – Київ: Либідь, 2001. – 272 с.

РОЗДІЛ I
**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

1.1. Значення та функції педагогічної практики у професійній підготовці вчителя музики

Сучасний етап реформування системи вищої освіти в нашій країні пов'язаний з підвищенням вимог до рівня професійної підготовки майбутнього вчителя, який повинен досконало володіти методикою викладання свого предмету, забезпечувати особистісно зорієнтований підхід до процесу музично-естетичного виховання учнів, творчо мислити, мати не тільки глибокі теоретичні знання, але й добре володіти практичними вміннями та навичками.

Педагогічна практика посідає одне з головних місць в системі методичної підготовки студентів, оскільки засвідчує реальний рівень засвоєння ними набутих знань, умінь і навичок, поглиблює й розвиває їх, виявляє педагогічні здібності та творчі якості майбутніх фахівців.

Педагогічна практика майбутніх учителів музики є особливою формою навчальної діяльності студентів, що спрямована на закріплення та поглиблення набутих суспільно-політичних, психолого-педагогічних, фахових і методичних знань, вдосконалення сформованих умінь і навичок з метою підготовки студентів до вирішення завдань музично-естетичного виховання школярів.

Педагогічна практика майбутніх педагогів-музикантів є поєднанням різних видів роботи: урочної, позакласної, музично-гурткової, науково-дослідної.

Основними завданнями педагогічної практики є:

- закріплення, поглиблення та збагачення теоретичних знань студентів зі психолого-педагогічної, суспільно-політичної і фахової методичної підготовки;
- виховання професійних якостей особистості майбутнього вчителя;
- залучення студентів до участі у підготовці і проведенні уроків музики, позаурочних та позашкільних музично-виховних заходів;
- виховання у студентів любові до вчительської професії, інтересу до науково-дослідної роботи;
- ознайомлення із сучасним станом навчально-виховної роботи в школі, з передовим педагогічним досвідом;
- вивчення вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності;
- залучення студентів до громадсько-корисної діяльності та роботи з професійної орієнтації в школі.

1.2. Види педагогічних практики

Програма практичної підготовки та терміни її проведення визначаються навчальним планом та графіками навчального процесу. Складовими практичної підготовки студентів спеціалізації „Музика” є такі види педагогічних практик (див. табл. 1).

Таблиця 1

№ з/п	Вид педагогічної практики	Термін проведення	Кількість тижнів	Мета практики
1	Ознайомлювальна практика	VI семестр	2	Ознайомлення студентів із різними аспектами професійної діяльності вчителя музики, набуття початкових професійних навичок і вмінь у роботі з учнями початкових класів, певного досвіду спілкування з ними
2	Навчально-педагогічна практика	VII семестр	2	Практичне застосування знань студентів із педагогіки, психології, методики музичного виховання, вироблення у них професійних умінь навчальної, виховної, соціальної, діагностичної, методичної діяльності, оволодіння студентами методами та прийомами музично-виховної роботи з учнями
3	Виробничо-педагогічна практика	IX семестр	4	Цілісна професійна підготовка студентів та оцінювання їх готовності до музично-виховної роботи з учнями початкової школи

1.3. Організація педагогічної практики

На початку навчального року складається графік проведення педагогічної практики. Навчально-педагогічну практику студенти проходять у школах міста, виробничу можуть проходити за місцем проживання.

Розподіл студентів на педагогічну практику здійснюється відповідно до наказу кафедри естетичного виховання, що затверджується ректором університету за місяць до початку педагогічної практики.

До початку практики методисти кафедри естетичного виховання проводять настановчу конференцію, де знайомлять студентів із порядком проходження педагогічної практики, її змістом, завданнями, формами звіту, переліком звітної документації, обов'язками та правами, порядком обліку й оцінки роботи практикантів. Студенти ознайомлюються з наказом щодо розподілу практикантів та керівників-методистів за школами. У конференції беруть участь учителі музики, студенти старших курсів.

По закінченні педагогічної практики студенти представляють на кафедру естетичного виховання звітну документацію. Після перевірки її методистом та заслуховування творчих звітів студентів проводиться підсумкова конференція (не пізніше як через тиждень після закінчення практики), на якій виступають методисти, викладачі, вчителі шкіл, студенти-практиканти.

Оцінка педпрактики має враховувати рівень теоретичної підготовки майбутнього вчителя, якість виконання завдань практики, ступінь оволодіння педагогічними вміннями і навичками, ставлення до педагогічної діяльності, до дітей, дисциплінованість студента, творчий підхід, якість оформлення документації та вчасність її здачі тощо.

1.4. Обов'язки та права студента-практиканта

Обов'язки студента-практиканта:

- студент-практикант виконує всі види робіт, що є передбаченими програмою педагогічної практики, ретельно готується до кожного уроку та до позакласних заходів;
- до початку практики студент має отримати від керівника консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- студент-практикант має своєчасно прибути на базу практики;
- студент-практикант має знаходитися у школі протягом 5 днів на тиждень, не менше 6 годин на день (при цьому один день на тиждень виділяється студенту як методичний день);
- студент-практикант дотримується правил внутрішнього розпорядку школи, виконує розпорядження адміністрації та керівників практики;
- студент-практикант має бути взірцем дисциплінованості, вихованості, ввічливості, працелюбства;
- протягом практики студент веде педагогічний щоденник, де записує психолого-педагогічні спостереження за учнями на уроках, під час позакласних заходів;
- один студент із групи, яка прикріплена до школи, призначається старостою на період проходження педагогічної практики. Обов'язками старости є облік проходження практики студентами групи, виконання доручень керівників практики, учителя-методиста, повідомлення студентів про консультації, ведення протоколів обговорення залікових уроків, представлення на кафедрі журналів обліку роботи, що є виконаною студентами під час практики;
- кожний студент-практикант повинен подати звіт та необхідну документацію через 3-4 дні після закінчення практики.

Студент-практикант має право:

- звертатися з усіх виробничих питань до керівників, методистів практики, адміністрації школи;
- користуватися шкільною бібліотекою, навчально-методичними посібниками, матеріалами;
- вносити пропозиції щодо удосконалення організації та проведення педагогічної практики.

1.5. Обов'язки керівників педпрактики

Керівник педагогічної практики:

- розподіляє студентів на групи, закріплює їх за школами;
- готує наказ про проведення педагогічної практики;
- організує проведення настановчих та підсумкових конференцій;
- підводить підсумки педагогічної практики та готує звіт.

Методисти педагогічної практики:

- здійснюють загальне керівництво педагогічною практикою і несуть відповідальність за практику закріпленої за ними групи студентів;
- беруть участь у настановчій і підсумковій конференціях;
- спільно з директором школи або його заступником розподіляють студентів по класах, затверджують індивідуальні та календарно-тематичні плани роботи студентів, контролюють їх виконання;
- організовують відвідування студентами-практикантами уроків, позакласних заходів;
- забезпечують проведення студентами уроків, позакласних заходів, консультують студентів під час підготовки до уроків і позакласних заходів, перевіряють і затверджують їхні плани та конспекти;
- відвідують уроки та позакласні заняття, аналізують та оцінюють їх;
- виставляють підсумкову оцінку з педпрактики.

РОЗДІЛ II
**ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПРАКТИКА
СТУДЕНТІВ III КУРСУ**

2.1. Завдання та зміст педагогічної практики студентів

Ознайомлювальна практика студентів III курсу проводиться у VI семестрі і триває 2 тижні. За цей період студенти-практиканти знайомляться зі школою, ведуть спостереження на уроках музики, позакласних заняттях та музично-виховних заходах і поступово залучаються до самостійної активної педагогічної діяльності.

Основні завдання ознайомлювальної практики

1. Засвоєння студентами основних напрямів музично-естетичного виховання школярів:

- знайомство зі школою, бесіда з адміністрацією школи, вчителями музики, класоводами;
- ознайомлення з плануванням, формами і методами роботи учителя музики на уроці та в позаурочний час;
- бесіди з учнями, учителями, батьками;
- ознайомлення з розкладом занять, його аналіз;
- ознайомлення з матеріальною базою школи, кабінету музики.

2. Навчально-виховна робота:

- вироблення вміння спостерігати, фіксувати й аналізувати уроки музики, позакласні (гурткові) заняття, музично-виховні заходи;
- оволодіння педагогічними вміннями та навичками навчально-виховної роботи з молодшими школярами;
- розробка конспектів уроків музики, затвердження їх методистами;
- добірка і виготовлення наочно-дидактичних матеріалів;
- підготовка і проведення пробних уроків музики;
- відвідування та аналіз уроків студентів-практикантів;
- проведення виховних бесід з учнями.

3. Позаурочна робота:

- індивідуальна робота з окремими учнями;
- допомога вчителю в оформленні і обладнанні кабінету музики;
- допомога вчителю (студенту-практиканту) у проведенні музично-виховних заходів.
- відвідування та аналіз виховних заходів, що їх проводить учитель, студент-практикант;
- відвідування та аналіз гурткових занять, що їх проводить учитель.

4. Методична та науково-дослідницька робота:

- ознайомлення з планами роботи методичних об'єднань учителів музики;
- аналіз власної педагогічної діяльності і ведення педагогічного щоденника;
- набуття елементарних навичок аналізу різноманітних музично-виховних ситуацій;
- формування досвіду спілкування з дітьми, вміння виявляти їхні музичні інтереси, смаки, захоплення;
- накопичення досвіду спостереження за видами діяльності учнів, їх сприйманням, розумовою активністю з метою виконання індивідуальних психолого-педагогічних завдань, курсових та дипломних робіт, а також матеріалу для написання характеристики музичного розвитку учня.

5. Підведення підсумків практики:

- оформлення звітної документації;
- підготовка матеріалів для виставки (дидактичних матеріалів, фотографій тощо);
- підведення підсумків практики в школі;
- захист педпрактики;
- участь у підсумковій конференції на факультеті.

Основні види діяльності студента-практиканта:

- спостереження та аналіз навчальної та позакласної роботи, що її здійснює вчитель музики в початкових класах;
- участь в організаційно-педагогічних заходах, що їх здійснює вчитель музики;
- вивчення психологічних особливостей учнів, їхнього музичного розвитку, ознайомлення з особливостями роботи вчителя музики з учнями початкових класів.

**Основні уміння,
що мають бути сформованими
у процесі ознайомлювальної практики
студентів III курсу**

Студенти повинні вчитися виконувати функції вчителя музики:

- планувати і здійснювати підготовку до уроку;
- складати розгорнутий план-конспект уроку музики;
- добирати музично-теоретичну та методичну літературу, що є необхідною до уроку;
- використовувати музичні інструменти, наочні посібники, ТЗН;
- спостерігати й аналізувати уроки, гурткові заняття, музично-виховні заходи, що їх проводить учитель музики, студент-практикант;
- вивчати особливості навчального процесу у класі, особливості музичного розвитку учнів;
- планувати й здійснювати підготовку до проведення гурткових занять, музично-виховних заходів.

2.2. Звітність студентів про педагогічну практику

Після закінчення педагогічної практики в школі студент подає на кафедру естетичного виховання таку **звітну документацію**:

- журнал педагогічної практики зі звітом щодо проведеної роботи;
- характеристику на практиканта, підписану директором школи, вчителем музики та завірену печаткою школи;
- конспект пробного уроку музики (1);
- аналіз уроку, що його проводив учитель музики або студент;
- аналіз позакласного заняття (заняття гуртка), що його проводив учитель;
- аналіз музично-виховного заходу, що його проводив учитель;
- наочно-дидактичний матеріал.

2.3. Оцінювання роботи студента-практиканта

Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра естетичного виховання.

Поточний контроль здійснює викладач-методист, який відвідує уроки та виховні заходи практиканта. Підсумковий контроль здійснюється комісією, до складу якої входять викладачі-методисти, керівник практики, завідувач кафедри.

Дирекція школи складає відзив і оцінку роботи студента-практиканта.

Підсумкова форма контролю – *залік*.

Оцінка має враховувати якість виконання всіх видів завдань, правильність і своєчасність подачі звітної документації. Студентові, який не виконав програму практики без поважних причин, радою факультету може бути надано право проходження практики повторно, без відриву від учбових занять в університеті. Студент, який повторно отримав негативну оцінку з педпрактики, відраховується з вищого навчального закладу.

РОЗДІЛ III.
**НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
СТУДЕНТІВ IV КУРСУ**

3.1. Завдання та зміст педагогічної практики студентів

Навчально-педагогічна практика студентів IV курсу проводиться у VII семестрі протягом 2 тижнів і є логічним продовженням попередньої практики. Об'єктом педагогічного впливу є учні 1-4 класів загально-освітніх шкіл.

Основні завдання навчально-педагогічної практики

1. Комплексне вивчення студентами основних напрямів музично-естетичного виховання учнів школи:

- ознайомлення зі школою, класом, бесіди з адміністрацією школи, вчителем музики, класоводами, іншими працівниками школи;
- ознайомлення з планом роботи школи (в т.ч. з планом виховних заходів);
- вивчення календарно-тематичних і поурочних планів учителя музики, плану позакласної музично-виховної роботи;
- ознайомлення з матеріальною базою школи, кабінету музики.

2. Навчально-виховна робота:

- спостереження, фіксація та аналіз уроків музики, що проводять студенти;
- оволодіння педагогічними вміннями та навичками навчально-виховної роботи з молодшими школярами;
- самостійна розробка конспектів уроків музики, гурткових занять, затвердження їх методистами;
- підбір і виготовлення наочно-дидактичних матеріалів;
- підготовка і проведення уроків музики (5-6 уроків);
- проведення виховних бесід з учнями.

3. Позаурочна робота:

- індивідуальна робота з окремими учнями;
- допомога вчителю в оформленні і обладнанні кабінету музики;
- допомога вчителю (студенту-практиканту) у проведенні музично-виховних заходів;

- відвідування та аналіз виховних заходів, що їх проводить учитель, студент-практикант;
- відвідування та аналіз занять гуртка, що проводить учитель, студент-практикант;
- проведення гурткових занять;
- проведення музично-виховних заходів.

4. Методична та науково-дослідницька робота:

- ознайомлення з планами роботи методичних об'єднань учителів музики;
- участь у роботі педагогічної ради, методичного об'єднання;
- аналіз власної педагогічної діяльності і ведення педагогічного щоденника;
- аналіз різноманітних музично-виховних ситуацій;
- формування досвіду спілкування з дітьми, вміння виявляти їхні музичні інтереси, смаки, захоплення;
- визначення теми курсової, дипломної роботи, розробка планів їх виконання, накопичення емпіричного матеріалу.

5. Підведення підсумків практики:

- оформлення звітної документації;
- підготовка матеріалів для виставки (дидактичних матеріалів, фотографій тощо);
- підведення підсумків практики в школі;
- захист педпрактики;
- участь у роботі підсумкової конференції на факультеті.

Основні види діяльності студента-практиканта:

- спостереження та аналіз навчальної та позакласної роботи, яку здійснює учитель музики та студенти-практиканти в початкових класах;
- участь в організаційно-педагогічних заходах, що їх здійснює учитель музики, студенти-практиканти;
- складання календарно-тематичного плану навчальної роботи з музики для класу з опорою на зразок учителя;
- планування і здійснення підготовки до уроків, проведення уроків, гурткових занять, музично-виховних заходів;

- підбір психолого-педагогічної та методичної літератури, що є необхідною до уроків, позакласних занять, музично-виховних заходів;
- вивчення психолого-педагогічних особливостей учнів, виявлення їхніх музичних інтересів, захоплень, уподобань, складання музичної характеристики учня;
- поповнення методичного фонду матеріалами, що є необхідними в музично-виховній роботі;
- участь в оформленні кабінету музики, виготовлення дидактичних і наочних засобів навчання;
- обрання теми для наукового дослідження, визначення актуальності, предмета, завдань дослідження, складання бібліографії, накопичення емпіричних даних;
- забезпечення охорони здоров'я учнів (дотримування санітарно-гігієнічних вимог у процесі проведення занять і позакласної роботи, бесіди з режиму дня, охорони голосу, гігієни розумової праці тощо).

Основні уміння, що мають бути сформованими у процесі навчально-педагогічної практики студентів IV курсу

Студенти повинні вчитися виконувати функції вчителя музики:

- планувати й здійснювати підготовку до уроку; проводити уроки музики;
- складати розгорнутий план-конспект уроку музики;
- добирати до уроку необхідну музично-теоретичну та методичну літературу;
- використовувати музичні інструменти, наочні посібники, ТЗН;
- спостерігати й аналізувати уроки вчителя музики, а також студентів-практикантів;
- вивчати особливості навчального процесу у класі, особливості музичного розвитку учнів;
- планувати, проводити позакласні заняття, музично-виховні заходи;
- спостерігати й аналізувати гурткові заняття, музично-виховні заходи, які проводить учитель, студенти-практиканти;
- реалізовувати завдання наукового дослідження (курсової, дипломної роботи).

3.2. Звітність студентів про педагогічну практику

Після закінчення педагогічної практики в школі студент подає на кафедру естетичного виховання таку *звітну документацію*:

- журнал педагогічної практики зі звітом щодо проведеної роботи;
- характеристику на практиканта, підписану директором школи, вчителем музики та завірену печаткою школи;
- робочі плани-конспекти всіх проведених уроків;
- розгорнутий план-конспект залікового уроку музики (1);
- план заняття гуртка;
- конспект музично-виховного заходу;
- аналіз музично-виховного заходу;
- наочно-дидактичний матеріал;
- характеристику музичного розвитку учня.

3.3. Оцінювання роботи студента-практиканта

Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра естетичного виховання.

Поточний контроль веде викладач-методист, який відвідує уроки та виховні заходи практиканта.

Підсумковий контроль здійснюється комісією, до складу якої входять викладачі-методисти, керівник практики, завідувач кафедри.

Дирекція школи складає відзив і оцінку роботи студента-практиканта.

Підсумкова форма контролю – *диференційований залік*.

Оцінка враховує якість виконання всіх видів завдань, правильність і своєчасність подачі звітної документації.

Студенту, який не виконав програму практики без поважних причин, радою факультету може бути надано право проходження практики повторно, без відриву від учбових занять в університеті. Студент, який повторно отримав негативну оцінку з педпрактики, відраховується з вищого навчального закладу.

РОЗДІЛ IV.
**ВИРОБНИЧО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
СТУДЕНТІВ V КУРСУ**

4.1. Завдання та зміст педагогічної практики студентів

Виробничо-педагогічна практика студентів V курсу проводиться в IX семестрі протягом 4 тижнів і є логічним продовженням та завершальним етапом професійно-педагогічної підготовки вчителя. Вона здійснюється в умовах, що є максимально наближеними до реальних.

Об'єктом педагогічного впливу є учні 1-4 класів загальноосвітніх шкіл.

Найважливішою особливістю даного виду практики є те, що студент виконує обов'язки вчителя музики.

Основні завдання виробничо-педагогічної практики

1. Комплексне вивчення студентами змісту і методів музично-виховної роботи школи, основних напрямів музично-естетичного виховання учнів:

- ознайомлення зі школою, класом, бесіди з адміністрацією школи, учителем музики, класоводами, іншими працівниками школи;
- ознайомлення з планом роботи школи (в т.ч. з планом виховних заходів);
- вивчення календарно-тематичних і поурочних планів учителя музики, плану позакласної музично-виховної роботи;
- ознайомлення з матеріальною базою школи, кабінету музики.
- відвідування та аналіз уроків, гурткових занять, музично-виховних заходів, що проводять учителі музики та студенти-практиканти;
- підготовка і проведення уроків музики, гурткових занять, музично-виховних заходів.

2. Комплексне вивчення класного колективу:

- педагогічні спостереження за учнями та класом під час проведення уроків музики, гурткових занять, музично-виховних заходів;
- бесіди з учнями, батьками, учителями;
- аналіз різних видів музичної діяльності учнів на уроці;
- проведення педагогічного експерименту з метою вивчення музичного рівня розвитку класного колективу;
- складання музичної характеристики класного колективу.

3. Навчально-виховна робота:

- спостереження, фіксація та аналіз уроків музики, гурткових занять, музично-виховних заходів;
- оволодіння педагогічними вміннями та навичками навчально-виховної роботи з молодшими школярами;
- самостійна розробка конспектів уроків музики, гурткових занять, затвердження їх методистами;
- добір і виготовлення наочно-дидактичних матеріалів;
- підготовка і проведення уроків музики (8-10);
- відвідування та аналіз уроків студентів-практикантів;
- проведення виховних бесід з учнями;
- робота з батьками з проблем естетичного виховання учнів.

4. Позаурочна робота:

- індивідуальна робота з окремими учнями;
- допомога вчителю в оформленні і обладнанні кабінету музики;
- допомога вчителю (студенту-практиканту) у проведенні музично-виховних заходів;
- відвідування та аналіз виховних заходів, що їх проводить учитель, студент-практикант;
- відвідування та аналіз занять гуртка, що їх проводить учитель, студент-практикант;
- проведення гурткових занять;
- проведення музично-виховних заходів.

5. Методична та науково-дослідницька робота:

- ознайомлення з планами роботи методичних об'єднань учителів музики;
- участь у роботі педагогічної ради, методичного об'єднання;
- аналіз досвіду навчальної та музично-виховної роботи учителів музики;
- аналіз власної педагогічної діяльності і ведення педагогічного щоденника;
- аналіз різноманітних музично-виховних ситуацій;
- формування досвіду спілкування з дітьми, вміння виявляти їхні музичні інтереси, смаки, захоплення;
- добір матеріалів за темою курсової, дипломної роботи.

б. Підведення підсумків практики:

- оформлення звітної документації;
- підготовка матеріалів для виставки (дидактичних матеріалів, фотографій тощо);
- підведення підсумків практики в школі;
- захист педпрактики;
- участь у підсумковій конференції на факультеті.

Основні види діяльності студента-практиканта:

- спостереження та аналіз навчальної та позакласної роботи, що її здійснює вчитель музики в початкових класах;
- участь в організаційно-педагогічних заходах, що їх здійснює вчитель музики, студенти-практиканти;
- складання календарно-тематичного плану навчальної роботи для класу з опорою на зразок учителя;
- планування і здійснення підготовки до уроків, проведення уроків;
- добір психолого-педагогічної та методичної літератури, що є необхідною до уроків, позакласних занять, музично-виховних заходів;
- вивчення психолого-педагогічних особливостей учнів, виявлення їхніх музичних інтересів, захоплень, уподобань, складання музичної характеристики учня;
- вивчення психолого-педагогічних особливостей класного колективу, складання музичної характеристики учнівського колективу;
- поповнення методичного фонду матеріалами, що є необхідними в музично-виховній роботі;
- участь в оформленні кабінету музики, виготовлення наочно-дидактичних засобів навчання;
- накопичення емпіричних даних;
- забезпечення охорони здоров'я учнів (дотримання санітарно-гігієнічних вимог у процесі проведення занять і позакласної роботи, бесіди з режиму дня, охорони голосу, гігієни розумової праці тощо).

**Основні уміння,
що мають бути сформованими
у процесі виробничо-педагогічної практики
студентів V курсу**

Студенти повинні вміти виконувати функції вчителя музики:

- планувати і здійснювати підготовку до уроку; проводити уроки музики;
- складати розгорнутий план-конспект уроку музики;
- добирати до уроку необхідну музично-теоретичну та методичну літературу;
- використовувати музичні інструменти, наочні посібники, ТЗН;
- спостерігати й аналізувати уроки вчителя музики, а також студентів-практикантів;
- вивчати особливості навчального процесу у класі, особливості музичного розвитку учнівського колективу, прогнозувати розвиток музичних здібностей школярів;
- складати характеристику музичного розвитку учня, музичну характеристику класного колективу;
- планувати й здійснювати підготовку до проведення позакласної музично-виховної роботи;
- проводити заняття з хором молодших класів;
- працювати концертмейстером шкільного хорового колективу, ансамблю, солістів;
- працювати з учнями – учасниками музичних гуртків;
- проводити музично-виховні заходи;
- використовувати місцевий краєзнавчий матеріал у змісті уроків музики;
- оформляти класний журнал, працювати зі щоденниками учнів;
- систематично вести облік, об'єктивно оцінювати знання, уміння і навички учнів;
- реалізовувати завдання наукового дослідження (курсової, дипломної роботи);
- забезпечувати техніку безпеки та естетику праці учнів.

4.2. Звітність студентів про педагогічну практику

Після закінчення педагогічної практики в школі студент подає на кафедру естетичного виховання таку **звітну документацію**:

- журнал (щоденник) педагогічної практики зі звітом за проведену роботу;
- характеристику на практиканта, підписану директором школи, вчителем музики та завірену печаткою школи;
- розгорнуті плани-конспекти залікових уроків музики (2);
- робочі плани-конспекти всіх проведених уроків;
- конспект музично-виховного заходу;
- аналіз музично-виховного заходу;
- наочно-дидактичний матеріал;
- музичну характеристику класного колективу;
- характеристику музичного розвитку учня.

4.3. Оцінювання роботи студента-практиканта

Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра естетичного виховання.

Поточний контроль веде викладач-методист, який відвідує уроки та виховні заходи практиканта.

Підсумковий контроль здійснюється комісією, до складу якої входять викладачі-методисти, керівник практики, завідувач кафедри.

Дирекція школи складає відзив і оцінку роботи студента-практиканта.

Підсумкова форма контролю – *диференційований залік*.

Оцінка має враховувати якість виконання всіх видів завдань, правильність і своєчасність подачі звітної документації.

Студенту, який не виконав програму практики без поважних причин, радою факультету може бути надано право проходження практики повторно без відриву від учбових занять в університеті. Студент, який повторно отримав негативну оцінку з педпрактики, відраховується з вищого навчального закладу.

РОЗДІЛ V.
**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ**

5.1. Підготовка до уроку музики

Готуючись до уроку, необхідно:

- ознайомитися з навчальною програмою;
- визначити тему уроку, сформулювати мету і завдання уроку;
- накопичити, проаналізувати і відібрати цікавий матеріал до теми уроку з різноманітних джерел: енциклопедії, науково-популярної літератури, підручника, музичної літератури, методичних рекомендацій для вчителя музики;
- вивчити напам'ять мелодію і слова пісні та акомпанемент до неї;
- дібрати декілька поспівок;
- прослухати музичний твір, продумати до нього вступну бесіду, питання до проведення художньо-педагогічного аналізу;
- визначити методи і прийоми, що їх доцільно використовувати на даному уроці, виходячи із завдань і змісту уроку;
- дібрати та виготовити необхідні наочні засоби навчання;
- дібрати ігрові та творчі завдання;
- визначити структуру уроку, логічну послідовність його основних частин;
- продумати часові межі у проведенні різних етапів уроку, можливі непередбачувані ситуації уроку і шляхи вирішення їх;
- скласти і записати розгорнутий план-конспект уроку;
- проконсультуватися з учителем, методистом.

5.2. Написання плану-конспекту уроку музики

Готуючись до проведення уроку музики, студент має написати розгорнутий план-конспект, в якому необхідно:

- чітко відобразити структуру всього уроку;
- навести нотний матеріал поспівок;
- записати навчальний зміст усіх етапів уроку (вступна бесіда до пісні, вступна бесіда до слухання музичного твору, подання музично-теоретичного матеріалу, нотної грамоти тощо);
- відобразити зміст запитань та завдань для учнів під час бесіди, пояснення матеріалу та можливі відповіді учнів;
- указати місце і зміст самостійної, творчої діяльності учнів;
- записати передбачувані підсумки уроку (зміст запитань, завдань для перевірки якості засвоєного матеріалу), зміст домашнього завдання (бажано творчого характеру);
- указати логічні зв'язки між різними видами діяльності на уроці з метою того, щоб урок мав цілісний характер, а не фрагментарний;
- визначити тривалість (хвилини) проведення кожного етапу уроку.

5.3. Література, що є рекомендованою для підготовки уроку музики

1. Абдуллин Э. Теория и практика музыкального обучения в общеобразовательной школе. – М.: Просвещение, 1983. – 111 с.
2. Апраксина О. Методика музыкального воспитания в школе. – М.: Просвещение, 1983. – 222 с.
3. Апраксина О., Орлова Н. Выявление неверно поющих детей и методы работы с ними // Музыкальное воспитание в школе. – Вып. 10. – М.: Музыка, 1975. – С. 104-113.
4. Арчажникова Л. Профессия – учитель музыки: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1984. – 111 с.
5. Бойсан В. Музичні дидактичні ігри // Мистецтво та освіта. – 1997. – №4. – С.19-20.
6. Васильева Г. З досвіду розвитку музичного слуху за релятивною системою на початковому етапі навчання // Музика в школі. – Вип. 1. – К.: Муз. Україна, 1972. – С. 81-94.

7. Вейс П.О методике ритмического воспитания в первом классе общеобразовательной школы // Вопросы методики музыкального воспитания. – М.: Музыка, 1975. – С. 3-50.
8. Вендрова Т., Критская Е. Урок музыки: Трудности реальные и мнимые // Музыка в школе. – 1985. – №4. – С. 6-11.
9. Вендрова Т. Художественно-педагогический анализ на уроке музыки // Музыка в школе. – 1989. – №3. – С.10-16.
10. Гадалова І. Методика викладання музики у початкових класах: Навч. посібник. – К.: ІСДО, 1994. – 272 с.
11. Горюнова Л. Музыка – дети – учитель // Музыка в школе. – 1987. – № 1. – С. 35-42.
12. Гродзенская Н. Слушание музыки в начальной школе (1-4 классы). – М.: АПН РСФСР, 1962. – 88 с.
13. Дем'янюк Н. Педагогічні ідеї В.М. Верховинця у сучасній початковій школі // Початкова школа. – 2000. – №2. – С. 56-58.
14. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2001. – № 1. – С. 27-54.
15. Дмитриева Л. Творческое развитие школьников на уроке музыки // Музыкальное воспитание в школе. – Вып. 15. – М.: Музыка, 1983. – С. 96-110.
16. Дмитриева Л., Черноиваненко Н. Методика музыкального воспитания в школе. – М.: Просвещение, 1989. – 208 с.
17. Дорошенко Т. Вчити дітей чути музику // Початкова школа. – 1998. – №12. – С.22-24.
18. Дорошенко Т. Ігри у навчанні музики // Початкова школа. – 1996. – №9. – С.38-41.
19. Дорошенко Т. Формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до педагогічної імпровізації на уроках музики // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. – Вип. 1. – Серія: Психолого-педагогічні науки. – Чернігів, 1998. – С. 85-88.
20. Дорошенко Т. Методи навчання сприйняття музики // Початкова школа. – 1999. – №5. – С.18-20.
21. Дорошенко Т. Розвиток у молодших школярів навичок музичного сприймання // Мистецтво та освіта. – 1996. – №1. – С.13-17.
22. Духовна Е. Питання охорони дитячого голосу // Музыка в школі: Зб. ст. / Упор. Л. Хлебникова. – К.: Муз. Україна, 1974. – Вип. 2. – С.51-56.

23. Зеленецька І. Робота з нечисто інтонуючими учнями на уроках музики // Мистецтво та освіта. – 2000. – №1. – С. 27-38.
24. Зеленецька І. Розучування пісенно-хорового репертуару з учнями // Мистецтво та освіта. – 1998. – №4. – С.11-17.
25. Ильина Е. К проблеме артистизма в деятельности учителя музыки // Музыкальное воспитание в школе: Сб. статей / Сост. О.Апраксина. – Вып. 17. – М.: Музыка, 1986. – С. 67-70.
26. Кабалевский Д. Воспитание ума и сердца. – М.: Просвещение, 1984. – 206 с.
27. Кабалевський Д. Як розповідати дітям про музику? – К.: Муз. Україна, 1982. – 320 с.
28. Кияновська Л. Світло і тіні музичного виховання // Музика. – 2001. – №3. – С.13.
29. Ковалів В. Методика музичного виховання на релятивній основі. – К.: Муз. Україна, 1973. – 149 с.
30. Красильникова М. Отдельные виды деятельности или единая музыкальная деятельность? // Музыка в школе. – 1987. – № 2. – С. 2-6.
31. Красильникова М., Критская Е. О сути разногласий // Музыка в школе. – 1988. – №3. – С. 66-70.
32. Лазаревська О., Науменко С. Творчість дитини і музичне виховання // Початкова школа. – 1994. – №11. – С. 16-18.
33. Леонтович М.Д. Практичний курс навчання співу у середніх закладах України: З педагогічної спадщини композитора / Упор. Л.О. Іванова. – К.: Муз. Україна, 1989. – 136 с.
34. Маслова Л. Выходы за пределы музыки //Искусство в школе. – 1993. – №4. – С. 37-44.
35. Методические рекомендации и поурочное планирование по музыке для начальных классов малокомплектной школы // Музыка в школе. – 1987. – №3. – С. 9-16; 1987. – №4. – С. 33-36; 1988. – №1. – С. 20-22.
36. Музыка в начальных классах: Методическое пособие для учителя / Э.Б. Абдуллин, Т.А. Бейдер, Т.Е. Вендрова и др. – М.: Просвещение, 1985. – 140 с.
37. Овчинникова Т. Воспитание певческого голоса в хоре // Музыкальное воспитание в школе. – Вып. 10. – М.: Музыка, 1975. – С. 148-168.
38. Огороднов Д. Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе. – К.: Муз. Украина, 1989. – 165 с.

39. Падалка Г. Учитель. Музыка. Діти. – К.: Муз. Україна, 1982. – 144 с.
40. Печерська Е. Музичне сприймання і методи його розвитку в молодших школярів // Уроки музики в початкових класах: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – С.5-20.
41. Печерська Є. Навчаємо співати // Початкова школа. – 1999. – №9. – С.27-28.
42. Печерська Е. Навчання музичної грамоти на уроках // Початкова школа. – 1995. – №12. – С.21-26.
43. Печерська Е.П. Український фольклор як засіб морально-естетичного виховання дітей // Уроки музики в початкових класах: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – С.122-137.
44. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах. – К.: Либідь, 2001. – 272 с.
45. Попов В. О развитии певческого голоса младших школьников // Музыкальное воспитание в школе. – Вып. 16. – М.: Музыка, 1985. – С. 31-36.
46. Решетникова В. Вокальне виховання молодших школярів // Початкова школа. – 1993. – №1. – С.24-29.
47. Решетникова В., Хлебникова Л. Вокальне виховання молодших школярів (Методичні рекомендації) // Початкова школа. – 1993. – №1. – С.24-29.
48. Ригина Г. Развитие у первоклассников ладовых звуковысотных представлений // Вопросы методики музыкального воспитания детей. – М.: Музыка, 1975. – С. 50-71.
49. Ригина Г.С. Уроки музыки в начальных классах. – М.: Просвещение, 1979. – 160 с.
50. Ростовський О. Взаємозв'язок різних видів мистецтва на уроках музики. – К.: Освіта, 1991. – 48 с.
51. Ростовський О. Керівництво процесом сприймання музики школярами: Метод. рекомендації. – К.: Рад. школа, 1990. – 64 с.
52. Ростовський О. Методика викладання музики у початкових класах. – К.: ІЗМН, 1997. – 204 с.
53. Ростовський О. Методика викладання музики в початковій школі: Навч.-метод. посібник. – 2-е вид., доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 216 с.
54. Ростовський О. Педагогіка музичного сприймання. – К.: ІЗМН, 1997. – 248 с.

55. Ростовський О., Чулков М. Педагогічні проблеми оволодіння новою програмою з музики // Початкова школа. – 1990. – №8. – С.51-55.
56. Рудницькі О. Інтегративні зв'язки у викладанні предметів художньо-естетичного циклу // Початкова школа. – 2001. – №5. – С.40-43.
57. Стельмашук З. Особливості виховної роботи у малокомплектній школі // Початкова школа. – 1996. – №4. – С.37-39.
58. Стонис Б. Подготовка к двухголосному пению // Начальная школа. – 1972. – №7. – С.49-51.
59. Струве Г. Школьный хор. – М.: Просвещение, 1981. – С. 4-37.
60. Стулова Г. Хоровой класс. – М.: Просвещение, 1988. – 126 с.
61. Терентьева Н. Художественно-творческое развитие младших школьников на уроках музыки в процессе целостного восприятия различных видов искусства. – М.: Прометей МГПИ им. В.И.Ленина, 1990. – 184 с.
62. Федорчук В. Сучасний підхід до організації музично-пізнавальної діяльності // Початкова школа. – 2001. – №2. – С.41-43.
63. Халабузарь П., Попов В., Добровольская Н. Методика музыкального воспитания. – М.: Музыка, 1990. – 175 с.
64. Хлебникова Л. Работа с професійним дитячим хором // Початкова школа. – 2000. – №11. – С.47-49.
65. Хлебникова Л. Співацьку культуру виховувати змалечку // Початкова школа. – 1999. – №11. – С.20-23.
66. Чепуров В. Музыка в школе. – М.: Просвещение, 1983. – 112 с.
67. Шабанов Л. Цели, содержание и проведение музыкальных праздников в школе // Музыкальное воспитание в школе. – Вып. 16. – М.: Музыка, 1985. – С. 49-54.
68. Шинкаренко А.І. Про урок музики як мистецтво // Початкова школа. – 1996. – №4. – С.33-36.
69. Шип С. Як передати словами зміст музики? // Мистецтво та освіта. – 2001. – №2. – С.8-12.
70. Школяр Л. Проблемы становления урока музыки как урока искусства // Теория и методика музыкального образования детей. – М.: Флинта, "Наука", 1988. – С.8-24.
71. Элементарное музыкальное воспитание по системе Карла Орфа / Ред.сост. Л.Баренбойм. – М.: Сов. композитор, 1978. – 368 с.

5.4. Загальна схема аналізу уроку

Одним із важливих аспектів практичної підготовки майбутнього вчителя є відпрацювання умінь аналізу уроку. Відвідуючи заняття учителя та студентів-одногрупників, практиканти мають занотовувати свої спостереження і висновки щодо аналізу уроку музики в робочому зошиті-щоденнику, користуючись наступною схемою.

1. Загальні відомості про урок (клас, предмет, тема, хто веде урок).
2. Мета уроку (якість реалізації триєдиної мети: навчальної, виховної, розвивальної).
3. Тип і структура уроку (який тип уроку обрано, його доцільність з погляду вивчення теми в цілому і мети заняття. Структура уроку, послідовність окремих етапів, досягнення цілісності уроку, підбиття підсумків, зв'язок уроку з попереднім, і як він здійснюється).
4. Зміст уроку (відповідність змісту уроку програмі; зв'язок навчального матеріалу із сучасністю, життєвим досвідом учнів. Використання дидактичних матеріалів і обладнання кабінету для забезпечення цілеспрямованого сприймання учнями нової інформації).
5. Методи, прийоми, форми діяльності на уроці (відповідність їх змісту, типу, меті, завданням, структурі уроку та віковим особливостям учнів; індивідуальна, групова, фронтальна форми діяльності учнів. Дидактичні принципи, що здійснюються на уроці: системності, свідомості засвоєння знань, активності, глибини і міцності освоєння матеріалу, наочності навчання, доступності і диференціації навчання на уроці, зв'язку навчально-пізнавальної діяльності з життям. Взаємозв'язок репродуктивної і творчої діяльності учнів. Застосування методів проблемного навчання. Розвиток спостережливості, логічного мислення на уроці. Використання прийомів порівняння, зіставлення, узагальнення і систематизації. Види та місце самостійної, творчої роботи учнів на уроці. Домашнє завдання, його обсяг, способи повідомлення. Індивідуалізація та диференціація домашнього завдання).

6. Психологічний аналіз навчально-пізнавальної діяльності на уроці:
- психологічний клімат уроку (позитивний емоційний настрій учителя, учнів, хвилювання, нервовість; чим досягається психологічний клімат на уроці; темп уроку; емоційний потенціал уроку);
 - особиста діяльність учителя (вміння володіти класом, організовувати його до роботи, підвищувати активність, інтерес, увагу, тримати дисципліну, захопленість, ступінь авторитарності, контакт із класом, стиль і тон у роботі, педагогічний такт, зовнішній вигляд, культура мовлення, постава, міміка, жести, інтелігентність, тактовність, авторитет серед учнів, вступне слово вчителя, яке готує учнів до сприйняття твору, що вивчатиметься: вміння цікаво, різноманітно й образно розповідати дітям про музику; подача запропонованого музичного матеріалу: технічне, емоційне, інтелектуальне вміння вчителя; вміння чисто інтонувати мелодію, володіти своїм голосом, утримувати слухом тональність без допомоги вчителя; якість добору акомпанементу, вміння високопрофесійно грати на музичному інструменті, акомпанувати власному співу, добирати на слух знайомі мелодії);
 - діяльність учнів (залучення учнів до активної музичної діяльності, їх зацікавленість. Поведінка учнів на уроці. Причини порушення дисципліни. Ставлення вчителя та учнів до порушників. Ставлення учнів до вчителя. Прояви пізнавальної самостійності учнів. Втома учнів).
7. Дотримання гігієнічних вимог на уроці (стан робочих місць, освітлення, температура повітря, провітрювання, чистота, охорона дитячого голосу).
8. Результати уроку. Висновки та пропозиції (ступінь досягнення мети уроку, поставлених завдань; виконання плану уроку; обсяг і якість знань учнів: свідомість, глибина, міцність; виховне, освітнє, розвивальне значення уроку; недоліки уроку, поради щодо його удосконалення).

5.5. Загальна схема аналізу заняття музичного гуртка

Відвідуючи заняття гуртка, що проводить учитель або студенти, практикант має занотовувати свої спостереження і висновки в робочому зошиті-щоденнику, користуючись такою схемою.

Дата _____

Назва гуртка _____

Тема заняття _____

Мета заняття _____

Зміст заняття _____

1. Тип, вид хору чи ансамблю.
2. Репертуар та його виховна спрямованість.
3. Інтерес дітей до заняття, до репертуару.
4. Індивідуальні особливості дітей та їх виконавські можливості.
5. Ефективність вправ для розспівування.
6. Методи, прийоми, які використовує учитель (студент) у роботі над чистотою інтонації, чіткістю дикції, диханням, ансамблем, художнім виконанням пісні.
7. Прийоми активізації інтересу учнів до творів, що вивчаються (використання міжпредметних зв'язків, цікавих бесід, музичних ілюстрацій тощо).
8. Індивідуальний підхід учителя до дітей.
9. Досягнення вчителем поставленої мети.
10. Емоційна атмосфера заняття.
11. Педагогічні здібності вчителя.
12. Можливі недоліки вчителя (студента) під час гурткової роботи. Шляхи їх подолання.
13. Навчально-виховна цінність заняття, рівень естетичного задоволення учнів від заняття, перспектива художнього колективу.

РОЗДІЛ VI.
**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ
МУЗИЧНО-ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ У ШКОЛІ**

**6.1. Вимоги до підготовки та проведення
музично-виховного заходу**

Зміст музично-виховної роботи практикантів узгоджується з планом музично-виховної роботи учителя музики та класовода. Виховні заходи, в яких студент братиме участь і які проводитиме самостійно, занотовуються у календарному плані виховної роботи в класі, до якого прикріплено практиканта.

Аналіз досвіду роботи кращих учителів музики дозволяє сформулювати ряд методичних рекомендацій, дотримання яких полегшить студентам готувати музично-виховні заходи під час проходження педагогічної практики та у подальшій професійній діяльності:

- головна дійова особа музично-виховного заходу – музика, тому в умовах свята повинна складатися педагогічна ситуація, яка сприяє тому, щоб захопити музикою всіх, допомогти дітям гостріше відчувати силу і глибину емоційного впливу музики;
- необхідно виділити мету, провідну ланку свята, за допомогою якої розв'язуються інші завдання;
- визначити тему і зміст виховного заходу у зв'язку з його завданнями і умовами реалізації;
- для кожного етапу виховного заходу повинні бути дібраними раціональні методи, прийоми і засоби реалізації;
- необхідна умова проведення музично-виховного заходу – якісно дібраний музичний матеріал, барвистість оформлення, високий заряд емоцій, гнучкість, творчий підхід, відсутність шаблону;
- при підготовці заходу необхідно добиватись максимальної організаційної чіткості;
- на етапі планування детально визначити напрями діяльності, розподілити обов'язки між учасниками, визначивши не лише те, що має бути виконаним, але й те, як це має бути виконаним;

- оскільки свято музики – своєрідна вистава, є необхідним і відповідний сценарій;
- необхідно враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів, рівень їхньої підготовки, музичні здібності, смаки;
- теми свята мають бути найрізноманітнішими: дати календаря, події музичного життя, музичні жанри чи інструменти, теми зі шкільної програми;
- необхідно широко використовувати міжпредметні зв'язки, інші види мистецтва;
- чітко визначати завдання для кожного учасника заходу, відвівши функцію, яка найбільше відповідає можливостям і бажанням;
- не нав'язувати доручень;
- учитель не має випускати зі своїх рук управління заходом до повного його завершення;
- розподілити відповідальність для кожного учасника;
- проводити інструктаж учасників, репетиційну роботу;
- під час проведення музично-виховного заходу вчитель не повинен своєю присутністю негативно впливати на дитину;
- важливе значення слід надавати цілісності свята музики, взаємозв'язку всіх його елементів;
- свято має проходити активно – це і захоплюючі бесіди про музику, і слухання, і безпосередня участь школярів у виконавстві, і знайомство з матеріалом, який приготували до свята самі учні – альбоми малюнків на теми свята, ілюстрації, фотографії, власна творчість;
- на завершальному етапі музично-виховного заходу підводяться підсумки.

6.2. Схеми аналізу музично-виховного заходу

Дата _____ Клас _____

Вид заходу _____

Тема заходу _____

Мета заходу _____

1. Виділення конкретної виховної мети музично-виховного заходу, зв'язок її із загальною метою виховання школярів.
2. Відповідність теми та мети заходу віковим особливостям та інтересам учнів.
3. Зміст виховного заходу, його пізнавальна новизна.
4. Обладнання та наочність, доцільність їх використання.
5. Організація проведення музично-виховного заходу, чіткість, тривалість, своєчасність початку.
6. Участь учнів у проведенні заходу, їх активність, самостійність, ініціативність у підготовці і проведенні заходу, розподіл доручень. Зацікавленість, дисципліна учнів під час проведення заходу, емоційність сприймання матеріалу.
7. Роль студента-практиканта в активізації учнів під час розробки з учнями сценарію, проведенні репетицій.
8. Чи всіх учнів було задіяно в заході?
9. Організаційні здібності студента, його педагогічний такт.
10. Які якості, вміння і навички продемонстрував студент-практикант під час проведення заходу?
11. Якою мірою є досягнутою мета заходу? Якою є його виховна, пізнавальна цінність? Оцінка педагогічних прийомів, що їх використано під час проведення виховного заходу.
12. Оцінка учнями даного заходу.
13. Загальна оцінка результативності проведеного заходу і побажання щодо удосконалення методів виховного впливу студента на учнів.
14. Особиста думка студента щодо відповідного заходу.

6.3. Література, що є рекомендованою до проведення музично-виховних заходів

1. Бабій В.І. Творчість учнів у позакласному музикуванні // Початкова школа. – 1987. – №3. – С. 6-10.
2. Бандура С.І. Криниця вічної краси: (Свято пісні) // Розкажіть онуку. – 2002. – №11-12. – С. 46-47.
3. Бахонько Н. Віковічні джерела: (Літературно-музична композиція до дня народження Миколи Лисенка) / Н. Бахонько, О. Економова, Е. Макарова // Мистецтво та освіта. – 2003. – №1. – С. 13-16.
4. Белоусова Т. Вечно юный вальс: (Сценарий вечера) // Воспитание школьников. – 2005. – №7. – С. 75-78.
5. Борисова О.О. Концерт, присвячений творчості В.Я. Шайнського // Початкова школа. – 1988. – №6. – С. 71-72.
6. Бугрим М. Її величність – солов'їна пісня: (Розробка) // Шкільний світ. – 2006. – №12 (березень). – С. 16-17.
7. Грачева М. „Я жизнь за музыку отдать готов”. П.И.Чайковский: посвящаю детям: (Сценарий лекции-концерта о музыке П.И. Чайковского, посвященной детям) // Учитель. – 2002. – №3. – С. 78-80.
8. Гуз Н. Шануй батька свого і матір свою... (Музично-літературний сценарій) // Мистецтво та освіта. – 2007. – №1. – С.41-43.
9. Дербо В. Тарас Шевченко і музика: (Літературно-музична композиція) / В.Дербо, С.Томіна // Початкова школа. – 2004. – №5. – С.59-61.
10. Кондратенко Л. Природа у творчості великих композиторів: (Музична вітальня) / Л.Кондратенко, М.Чаленко // Все для вчителя. – 2006. – №11-12 (червень). – С.71-72.
11. Кулик Л. Українська пісня – духовний скарб народу: (Позаурочний захід) // Все для вчителя. – 2006. – №11-12 (червень). – С.69-70.
12. Ласкій І. У гості до Баха: (Сценарій музично-театральної композиції) // Мистецтво та освіта. – 2005. – № 1. – С. 38-40.
13. Лемешенко Н.В. Чарівний світ української пісні: (Вікторина) // Позакласний час. – 2004. – №1-2. – С. 58-59.
14. Лемішко Н.В. Пісня та народні музичні інструменти в житті українського народу: (Літературно-музичне свято) // Позакласний час. – 2003. – №5 (березень). – Додаток. – С.26-32.

15. Логинова Н. и др. День музики: (Інтелектуальні ігри для проведення вкласних заходів у 5-11 класах) // Завуч. – 2001. – №23-24. – С. 16-17.
16. Макарова О. Свято української пісні: (Розробка) // Шкільний світ. – 2006. – №23-24 (червень). – С.42-43.
17. Мінасян Н. Дитячі роки українських композиторів: (Матеріали до години спілкування, 5 клас) // Інтегровані уроки з предметів естетичного циклу. – К.: ВД „Шкільний світ”, 2006. – С.118-127. – (Серія: Б-ка „Шкільного світу”).
18. Мінасян Н. Подорож по „Дитячому альбому” Чайковського: (Естетична година спілкування, 5 клас // Інтегровані уроки з предметів естетичного циклу. – К.: ВД „Шкільний світ”, 2006. – С.103-107. – (Серія: Б-ка „Шкільного світу”).
19. Миколук Н.С. Українські народні пісні: (Розробка позакласного заходу) // Все для вчителя. – 2004. – №34-35. – С.5-7.
20. Музика в школі: Розробки уроків та позакласних заходів // Шкільний світ. – 2006. – №29-31 (серпень). – Спецвипуск.
21. Музична грамота: (Ребуси, чайнворди „У світі музики”) // Позакласний час. – 1999. – №17-18. – С.76-77.
22. Музичні ігри: (Матеріал на допомогу вчителю музики // Все для вчителя. – 2005. – №13-14. – С.71-72.
23. Петрушева Н. Шевченко і музика: (Розробка позакласного заходу) // Все для вчителя. – 2005. – №13-14. – С.63-64.
24. Полум'яною мовою танцю: (Сценарій свята) // Все для вчителя. – 2000. – №8. – С.42-43.
25. Радченко Н.М. Лийся дзвінок, українська пісню: (Виховна година) // Позакласний час. – 2006. – №17-18. – С.54-55.
26. Свято української пісні „Пісня мого села” // Сценарії виховних заходів. – К., 1999. – С.37-38.
27. Сценарії виховних заходів. – К., 1999.
28. Фурсенко Т. З досвіду організації музичного дозвілля підлітків // Мистецтво та освіта. – 2002. – №1. – С.13-15.
29. Швець С.О. Народна пісня: (Позакласний захід) // Позакласний час. – 2006. – №17-18. – С.112-114.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Орієнтовна схема складання характеристики музичного розвитку учня

Загальні відомості про учня

Прізвище, ім'я, по батькові. Вік. Умови життя і побуту в сім'ї. З'ясування тих сторін сімейного виховання і побуту, що пояснюють особливості учня. Фактори біографії учня, що вплинули на його розвиток.

Спрямованість особистості учня на музичне мистецтво

Музичні інтереси, захоплення учня, батьків, рідних. Виявлення і задоволення цих інтересів, їх глибина і стійкість. Ставлення учня до музики класичної, народної, естрадної, хорової, вокальної, інструментальної. Надання переваги музиці веселій, сумній, бадьорій тощо. Відвідування учнем театрів, концертних залів, філармонії.

Ставлення учня до уроку музики

Чи любить учень урок музики; його ставлення до різних видів музичної діяльності на уроці (що для нього цікавіше на уроці: слухання музики, спів, розповідь учителя про композитора, музичні ігри, вікторини, творчі завдання, розучування пісень, аналіз музичних творів, гра на елементарних музичних інструментах). Ставлення до успіхів і невдач у навчанні музиці. Характеристика музичних знань учня: глибина, міцність, наявність прогалин у знаннях і причини цього.

Взаємини учня і класного колективу

Місце і роль учня в класі. Ставлення учня до успіху і невдач колективу, єдність з колективом чи відірваність від нього. Ставлення до критики з боку товаришів. Чесність, правдивість, відвертість, допомога у стосунках з учнями класу. Ставлення колективу до учня.

Вольові якості учня

Активність, ініціативність учня. Наполегливість у досягненні мети. Ставлення до невдач. Як часто звертається за допомогою до вчителя, учнів класу. Дисциплінованість на уроці.

Емоційність характеру

Сила і глибина музичних переживань, стійкість почуттів. Який настрій переважає?

Характеристика музично-пізнавальної діяльності учня, його музичних здібностей

Особливості музичної уваги учня. Спостережливість. Особливості музичної пам'яті. Точність відтворення. Особливості музичного мислення. Як учень розуміє матеріал, що вивчається на уроці? Ступінь самостійності учня щодо особистих роздумів і висновків. Чи вмie аналізувати й узагальнювати матеріал? Культура мовлення. Лексично-мовний запас. Особливості творчої діяльності. Розвиненість музичного слуху, ритмічного відчуття. Рівень музичних знань, умінь та навичок, уміння користуватися набутими знаннями для виконання музично-навчальних завдань. Яких композиторів знає учень? Які музичні твори може назвати? Здатність учня уважно слухати музичний твір, уміння його аналізувати, розвиток образного мислення. Знання учнем засобів музичної виразності, нотної грамоти, вміння використовувати ці знання під час співу, слухання музики. Відвідування музичного гуртка, музичної школи. Участь у музично-виховних заходах класу, школи.

Орієнтовна схема складання музичної характеристики класного колективу

Склад класу

Вік учнів, співвідношення хлопчиків і дівчаток. Працездатність та успішність учнів в цілому та, зокрема на уроках музики. Чи є в класі актив, його вплив на учнів класу. Чи є угруповання за інтересами? Як учні ставляться один до одного? Як вони ставляться до справ класу? Чи дружать хлопчики і дівчатка? Чи допомагають один одному?

Спрямованість класного колективу на музичне мистецтво

Музичні інтереси, захоплення учнів класу. Ставлення учнів класу до музики класичної, народної, естрадної, хорової, вокальної, інструментальної. Надання переваги музиці веселій, сумній, бадьорій тощо. Відвідування учнями класу театрів, концертних залів, філармонії.

Ставлення учнів класу до уроку музики

Чи люблять учні класу урок музики, їхнє ставлення до різних видів музичної діяльності на уроці (що для них цікавіше на уроці: слухання музики, спів, розповідь учителя про композитора, музичний твір, музичні ігри, вікторини, творчі завдання, розучування пісень, аналіз музичних творів, гра на елементарних музичних інструментах?).

Характеристика музичної діяльності та музичних здібностей учнів класу:

Надання переваги видам музичної діяльності (слухання музики, спів, вивчення музичної грамоти, гра на елементарних музичних інструментах, виконання музично-ритмічних рухів, виконання творчих завдань). Особливості уваги в класі. Як учні класу розуміють і запам'ятовують матеріал, що вивчається на уроці? Особливості творчої діяльності учнів класу. Що в учнів класу більше розвинено: мелодичний, гармонічний, ритмічний, ладовий слух? Рівень музичних знань учнів класу. Розвиненість музичних умінь та навичок учнів класу. Кількість дітей, які відвідують музичні гуртки, музичні школи. Участь учнів класу в музично-виховних заходах.

Схема поурочного плану**Тема семестру:** _____**Тема уроку:** _____**Мета уроку:** _____

- *навчальна* (розширити уявлення учнів про жанри музики; формувати уявлення про поліфонічну музику; вчити учнів співвідносити живописні образи з музичними; ознайомити з новою піснею; вивчити перший куплет пісні; ознайомити з новим поняттям музичної грамоти – синкопою; засвоїти поняття „інтонація”, узагальнити знання про будову музики);
- *розвивальна* (розвивати навички активного сприймання музичного твору; розвивати ладове (ритмічне, темброве, поліфонічне) відчуття; розвивати музичну пам'ять і спостережливість; розвивати образне мислення; розвивати інтелектуальну гнучкість тощо);
- *виховна* (виховувати інтерес, любов до музики; виховувати повагу до народних звичаїв; виховувати естетичні смаки).

Тип уроку:

- а) подача нового матеріалу (урок введення в тему);
- б) систематизація знань, умінь, навичок (урок заглиблення в тему);
- в) узагальнення знань (урок узагальнення теми);
- г) комбінований урок.

Методи, що їх використано на уроці: словесні, наочно-слухові, аналізу і порівняння, стимулювання, узагальнення і повторення тощо.**Наочно-дидактичні засоби:** літературний, нотний текст пісні, плакати, портрети композиторів, малюнки, репродукції картин тощо.**План уроку** (організаційний момент; розспівування класу; розучування або продовження вивчення пісні; музично-ритмічні рухи; слухання музики; підсумки уроку; домашнє завдання, музичне прощання).**Хід уроку.****Список використаної літератури.**

Зразок плану-конспекту уроку музики

**КОНСПЕКТ УРОКУ МУЗИКИ
(II клас, II семестр)**

Тема семестру: *Куди ведуть нас пісня, танець, марш?*

Тема уроку: *До якої музичної країни приведе нас танець?*

Мета уроку:

Навчальна – на прикладі слухання Вальсу з балету С.Прокоф'єва „Попелюшка” сприяти засвоєнню типових виразних засобів та інтонаційних комплексів танцю як провідника у світ музичної образності; розучити українську народну пісню „Щебетала пташечка”.

Розвивальна – розвивати в учнів музичний слух, ритмічне почуття, навички активного сприймання музичного твору, вокальні навички.

Виховна – виховувати в учнів любов до української народної музики, потребу сприймати та виконувати високохудожні музичні твори.

Тип уроку: урок заглиблення в тему.

Методи, що їх використано на уроці: бесіда, розповідь, наочно-слуховий, порівняння, аналізу, узагальнення.

Наочно-дидактичні засоби: таблиці з прикладами поспівок, нотний запис мелодії пісні „Щебетала пташечка”, портрет композитора С.Прокоф'єва, літературний текст казки „Попелюшка” з ілюстраціями, магнітофон, наочний матеріал: музичні ребуси, елементарні музичні інструменти: трикутник.

План уроку

1. Музичне вітання, організаційний момент – 3 хв.
2. Розспівування – поспівка „Різні голоси”, повторення вивченої раніше пісні К. Мяскова „Зимонька” – 7 хв.
3. Розучування пісні (українська народна пісня „Щебетала пташечка”) – 12 хв.
4. Виконання музично-ритмічних рухів – 3 хв.
5. Слухання музики (Вальс з балету С.Прокоф’єва „Попелюшка”) – 15 хв.
6. Підсумки уроку – 3 хв.
7. Домашнє завдання – 1 хв.
8. Музичне прощання – 1 хв.

Хід уроку

Діти заходять до кабінету музики під звучання „Маршу тореадора з опери Ж.Бізе „Кармен”, з яким вони знайомилися на минулому уроці.
Музичне привітання.

Учитель: Я впевнена, що всі ви впізнали музику, яка щойно звучала.

Учні: Це звучав „Марш тореадора”.

Учитель: Вірно. А чому ми називаємо цю музику „маршем”, а не „піснею”?

Учні: Тому, що музика ритмічна, чітка, бадьора, зручна для маршування.

Учитель: Так, молодці. А хто пригадає, до якої музичної країни привів нас цей марш?

Учні: Цей марш привів нас до опери, що називається „Кармен”.

Учитель: Молодці, ви були дуже уважними. Діти, я зіграю вам мелодію знайомої поспівки, а ви подумайте, до якої музичної країни могла б привести нас ця музика? (Виконується мелодія поспівки „Різні голоси”).

Учні: Ця музика могла б привести до опери, бо вона наспівна, її зручно співати.

Учитель: Правильно, діти. А зараз сіли всі рівненько, руки поклали на коліна. Проспіваємо нашу поспівку дуже тихо. Настроїлись на першому звуці. Почали...(Співають). А зараз намагайтеся чітко

вимовляти слова поспівки пошепки, по руці. (Слідкую за чіткою дикцією учнів). Далі співаємо по рядках, розподіливши ролі. (Слідкую, щоб діти не кричали, співали з виразною інтонацією).

А зараз пригадаємо з вами вивчену раніше пісню „Зимонька”. Намагайтеся співати її радісно, слухайте один одного. Далі 1 куплет співають дівчатка, другий – хлопчики. Перший ряд – виконавці”, другий ряд – акомпанують на елементарних музичних інструментах, третій ряд – „критики”.

Діти, а зараз будьте дуже уважними. Я зіграю вам мелодію. Подумайте, до якої країни могла б привести ця музика і чому? (Граю мелодію пісні „Щебетала пташечка”).

Учні: Ця музика могла б привести до опери, бо вона є наспівною, протяжною.

Учитель: Вірно, діти. А який характер цієї мелодії?

Учні: Мелодія спокійна, сумна, печальна.

Учитель: Діти, якби це була пісня, про що у ній співалося б?

Учні: Про похмуру погоду, про когось, хто сумує.

Учитель: Так, діти. Зараз я виконаю вам цю пісню, ви уважно послухайте і скажіть, про кого вона, і чому вона така сумна? (Виконую пісню „Щебетала пташечка”).

Учні: Ця пісня тому і сумна, що вона про пташку, яка пережила холодну, довгу зиму і сподівається, мріє про скоріший прихід весни.

Учитель: Молодці, діти, ви були дуже уважними. А хто почув, в першому чи в другому куплеті пташка звертається до весни?

Учні: У другому куплеті.

Учитель: Так, дійсно. (Зачитую слова другого куплету). А зараз послухайте ще раз 1 куплет і скажіть, з кількох фраз складається куплет. (Виконую).

Учні: Куплет складається з двох фраз.

Учитель: Вірно. Послухайте першу фразу (граю однією рукою мелодію і співаю першу фразу пісні). Діти, як рухається мелодія на початку фрази – вгору чи вниз?

Учні: Мелодія рухається спочатку вгору, а потім вниз, потім знову вгору.

Учитель: (Співаю і показую рукою напрям мелодії першої фрази: „Щебетала пташечка, під віконечком”). Далі настроюю дітей на першому звуці мелодії і вчимо по фразах перший куплет пісні.

Діти, подивіться, мелодія цієї пісні написана на плакаті, хто назве ноти першої фрази? (Діти називають ноти). А які тривалості нот зустрічаються в цій фразі?

Учні: Восьмі, четвертні.

Учитель: Давайте проплескаємо ритмічний малюнок першої фрази, називаючи слова. (Діти виконують). А яке слово є найголовнішим у першій фразі?

Учні: У першій фразі найголовнішим словом є „пташечка”.

Учитель: Тож давайте виділемо його м’яким наголосом. (Промовляємо з дітьми). А тепер давайте так само виразно проспівуємо. Тільки не забудьте м’яко і тихо проспівати закінчення фрази. (Аналогічно вчимо другу фразу). Звертаю увагу на те, щоб діти протягували голосні звуки, округлювали їх, чітко й твердо вимовляли приголосні звуки, м’яко закінчували фрази, чисто інтонували. Пісня не складна, тому на уроці вчимо обидва куплети).

Виконання музично-ритмічних рухів

Учитель: Діти, а зараз ви послухаєте невідому вам ще музику. Але будьте дуже уважними. Сама музика підкаже вам, куди, до якої країни ви зможете з нею потрапити. Під час звучання музики, щоб краще її відчувати, я дозволяю вам ніби її „продиригувати” – вільним, природним рухом рук показати характер метричної пульсації, динамічні наростання. (Слухання Вальсу з балету „Попелюшка” С.Прокоф’єва у фортепіанному звучанні).

Учні: Музика плавна, танцювальна, граціозна, ніби хтось під неї танцює. Така музика може привести до балету, оскільки в балеті дія відбувається за допомогою танцю.

Учитель: Так, молодці. Можливо ви відчули, що це за танець?

Учні: Це вальс. Музика ніби кружляє.

Учитель: Діти, а хто з казкових героїв дуже мріяв потрапити на бал і там потанцювати?

Учні: Попелюшка.

Учитель: Так, дійсно. Ви пам’ятаєте, хто допоміг їй в цьому?

Учні: Добра фея. Вона подарувала їй красиву сукню, черевички і допомогла потрапити на бал.

Учитель: Діти, як ви гадаєте, які почуття охопили Попелюшку, коли вона вперше в житті потрапила на бал?

Учні: Їй було радісно, і в той же час тривожно, вона хвилювалася, бо ніколи ще в житті не була на такому святі.

Учитель: (зачитує фрагмент казки „Попелюшка”, де описуються події на балу). Діти, а зараз закрийте очі, уявіть собі палац короля, весь сяючий від музики, вогнів, уявіть собі велику кількість людей, вдягнених в красивий одяг і прекрасну дівчинку Попелюшку, яка під звуки вальсу починає танцювати. Це була її довгоочікувана мрія. Мені б хотілося, щоб ви проникнулися тими почуттями, які передасть вам музика вальсу. (Слухання).

Учні: Коли я слухав музику, мені було і радісно, і тривожно за Попелюшку. Музика ніби і радісна, і в той же час схвильована. Але музика добра, світла, вона передає ті почуття, які відчувала Попелюшка: радість, захоплення, схвильованість, невпевненість.

Учитель: Цей прекрасний вальс входить до балету С.Прокоф'єва „Попелюшка”. Діти, а зараз ви отримаєте трикутнички, а кому не вистачить, то за допомогою рухів передайте пульс вальсу, рухи до кульмінації і спади, і подумайте, який оркестр, і які саме інструменти виконують цей вальс? (Повторне слухання).

Далі проводимо гру „Луна”, „Естафета”, відгадування ребусів.

Підсумки

Учитель: Тож, діти, до якої музичної країни може привести нас танець?

Учні: Танець може привести до балету, оскільки в балеті зміст передається за допомогою танцю.

Учитель: Який танець і до якого балету нас сьогодні привів на уроці?

Учні: Танець вальс привів нас до балету С.Прокоф'єва „Попелюшка”.

Домашнє завдання

Учитель: Ви сьогодні гарно попрацювали. Удома заспівайте батькам пісню „Щебетала пташечка” і намалюйте бал, де танцювала Попелюшка.

(Учитель оцінює діяльність учнів на уроці. Музичне прощання).

Список використаної літератури

1. Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл. Музика. 1-4 класи. (Кер. автор. групи О.Я.Ростовський). – К.: Перун, 1996. – 126 с.
2. Музыка в начальных классах: Методическое пособие для учителя / Э.Б. Абдуллин, Т.А. Бейдер, Т.Е. Вендрова и др.; Науч. рук. Д.Б. Кабалевский. – М.: Просвещение, 1985. – 140 с.
3. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – 272 с.
4. Ростовський О.Я. Методика викладання музики у початкових класах: Навч.-метод. посібник. – К.: ІЗМН, 1977. – 204 с.

КОНСПЕКТ УРОКУ МУЗИКИ (II клас, I семестр)

Тема семестру: *Про що говорить музика.*

Тема уроку: *Осінь у музиці.*

Мета уроку:

Навчальна – розширити уявлення учнів про те, що музика може зображувати картини природи; закріпити знання про те, що в музиці можуть передаватися почуття й настрої людини; закріпити поняття про сильні і слабкі долі в музиці; закріпити знання про те, що музика пісні має відповідати змісту літературного тексту.

Розвивальна – розвивати в учнів музичний слух, ритмічне почуття, навички активного сприймання музичного твору, вокальні навички; розвивати відчуття сильної долі такту.

Виховна – виховувати любов і бережливе ставлення до природи, естетичний смак.

Тип уроку: комбінований.

Методи, що їх використано на уроці: бесіда, розповідь, наочно-слуховий, порівняння, аналізу, узагальнення.

Наочно-дидактичні засоби: таблиці з прикладами поспівок, нотний запис мелодії пісні „Шпачок прощається”, літературний текст нової пісні, репродукції картин на осінню тематику, кольорові картки із зображенням сонечка і дощика, портрет композитора В.Косенка.

План уроку

1. Музичне вітання, організаційний момент – 3 хв.
2. Слухання музики. (П’єса В.Косенка „Дощик”) – 12 хв.
3. Виконання музично-ритмічних рухів – 3 хв.
4. Розспівування – 7 хв.
5. Розучування пісні „Шпачок прощається” (муз. Т.Попатенко, сл. М.Івенсен) – 15 хв.
6. Підсумки уроку – 3 хв.
7. Домашнє завдання – 1 хв.
8. Музичне прощання – 1 хв.

Хід уроку

Діти входять до класу під звучання музики (пісня З. Левіної „Що нам осінь принесе?“).

Учитель: Стали рівненько, підготувалися до уроку. Сьогодні ми привітаємося музичною мовою: („Ми не можемо й дня без пісень, добрий день, другий „А““).

Учні: Добрий день.

Учитель: Сідайте. Діти, сьогодні на уроці ми дізнаємось, як музика може зображати природу, послухаємо чудову музику і спробуємо побачити її. Надворі осінь. Чи помітив хто-небудь із вас, як гарно навкруги? Діти, подивіться у віконце й розкажіть, як чарівниця-природа намалювала осінню картину.

Учні: Уже не так тепло, як було влітку, сонечко вже не таке яскраве, листочки починають жовтіти... Дні стають короткими.

Учитель: Правильно, діти, ви дуже спостережливі. А як, на вашу думку, осінь увесь час однакова чи вона змінюється?

Учні: Ні, вона неоднакова. Зараз ще тепло, сонячно, а скоро почнуться дощі, стане холодніше, пташки почнуть відлітати в теплі краї.

Учитель: (вивішую на дошці репродукції картин: „Золота осінь” І.Левітана, “Осінь. Сокольники” О. Саврасова). Діти, подивіться, яка осінь зображена на цих картинах?

Учні: Сонячна, золота і похмура, дощова.

Учитель: А як, на вашу думку, чи може музика намалювати нам картини осені? Усі згодні, що може? Правильно, адже музика може зобразити різні картини природи. А якою буде музика, що змальовує осінь? Нам сумно чи весело восени?

Учні: Трошки сумно, бо закінчилося літо, але й весело, тому що скоро зима, Новий рік.

Учитель: Так, діти, восени буває і сумно, і радісно. А чи помічали ви, якою гарною є рання осінь: дерева одягнені в різнокольорові листочки. А повітря! Воно не таке прозоре, як влітку. І як ми завжди дивуємося, коли раптом бачимо й чуємо чарівні крапельки дощику! Діти, давайте послухаємо музику і спробуємо визначити, яку осінь в ній зображено.

Звучить „Дощик” В.Косенка.

Учні: Музика зображує осінній дощик. Але осінь тут не пізня, тому що небо ще не дуже похмуре, а дощик не такий холодний і заливний.

Учитель: Правильно, діти. Ця п'єса називається „Дощик”. Написав її композитор В.Косенко (демонструю портрет композитора). А як у музиці зображено крапельки дощику?

Учні: Короткими, уривчастими звуками.

Учитель: Чуєте, який дощик легкий, граціозний. Він нібито... що робить? (Граю першу фразу п'єси).

Учні: Танцює! А потім він закінчився, і з'явилося сонечко. Але ненадовго, дощик знову затанцював.

Учитель: Усі почули, коли дощик вирішив трошки відпочити?.. А сонечко також стрибає, як крапельки дощику?

Учні: Ні, воно спокійне, привітне. Воно ніби співає пісеньку.

Учитель: Так, ось таку. Я заграю, а ви підспівуйте (граю середню частину). Яка це музика?

Учні: Це музика лагідна, красива.

Учитель: Хто хоче ще раз її почути?.. У кожного є дві картки: сонечко і хмарка. Я заграю, а ви уважно слухайте й показуйте картки. (Повторне слухання). Молодці, усі почули. Ви, напевне, бажаєте, щоб сонечко подовше світило й не поспішало сховатися від нас?.. Тоді давайте його попросимо музичною мовою – може, воно нас почує? А проспівємо ми йому таку пісеньку. Послухайте її і скажіть, як треба співати цю пісеньку? (Виконую посівку „Сонечко, прикрашайся і від нас не ховайся”).

Учні: Треба виконувати цю пісеньку красиво, ласкаво.

Учитель: Правильно, адже це прохання. Послухайте ще раз і подумки разом зі мною наспівуйте (виконую повторно). Підготуйтеся до співів, сідайте рівненько. Послухайте перший звук: „со” (діти повторюють). Ви співаєте надто гучно. А щоб пісенька прозвучала як ласкаве прохання, треба проспівати тихіше й лагідніше, інакше сонечко надовго заховається від нас.

Виконання музично-ритмічних рухів

Одночасно покажемо, як у такт музиці дерева гойдають гілочками. Адже вони це роблять на сильні долі, чи не так? (Відпрацьовуємо наспівне звучання, зміцнюємо слухове відчуття сильної долі такту).

А тепер, діти, я хочу запропонувати вам дуже гарну пісню, також про осінь. Ось уже багато років її співають діти, і не було жодної людини, кому б вона не сподобалася. Називається ця пісня „Шпачок прощається”. Як, на вашу думку, діти, шпачок прощається з нами ранньої чи пізньої осені?

Учні: Пізньої.

Учитель: А якою має бути ця музика?

Учні: Сумною, спокійною – адже шпачок прощається з нами до весни.

Учитель: Правильно. Послухайте цю пісню і спробуйте відчуті її настрої; покажіть картку, яка до неї підходить (виконую пісню). Яка ж це музика?

Учні: Ця музика нешвидка, сумна.

Учитель: Ще яка? Вам шкода шпачка?

Учні: Так, адже він мокне під дощем. Музика ще жалісна, добра.

Учитель: Діти, а в пісні є такі слова: „А шпачок на гілочці пісеньку завів”. Як, на вашу думку, про що це він співав?

Учні: Він співав про те, як гарно було влітку. Він прощався з нами, обіцяв повернутися весною.

Учитель: Хочете розучити цю пісню?

Учні: Так!

Учитель: Тоді я ще раз проспівую, а ви спробуйте мені підспівувати подумки (слова написано на плакаті). Уявіть собі, що ви „ансамбль скрипалів”. Ви будете начебто грати на скрипках, а це дуже ніжний і красивий інструмент. Змінювати смичок будемо через однакові відрізки часу. Хто хоче бути „диригентом”? („Диригент” виходить, стає перед класом, виконується пісня).

Далі пісня розучується з учнями по фразах (1 куплет). Увага звертається на чистоту інтонації, настроюванні на першому звуці фрази, на виразність дикції, м'яке закінчення фраз.

Підсумки:

Учитель: Отже, сьогодні ми переконалися, що музика може зобразити осінній дощик... і сонечко. У якій музичній п'єсі ми побачили дощик і сонечко?

Учні: У п'єсі „Дощик”. Ще ми проспівали сонечку пісеньку красиво й виразно, і воно не сховалося за хмаринки.

Учитель: Ми ознайомилися з новою піснею, яка називається...

Учні: „Шпачок прощається”.

Учитель: Ви сьогодні уважно слухали музику, добре розповідали про неї, старалися правильно співати. Молодці!

Домашнє завдання: заспіваєте 1 куплет пісні „Шпачок прощається” вдома, хто захоче – зобразить на малюнку осінь. А коли ви будете гуляти на вулиці, подивіться на осіннє небо, на деревця, слухайте шум вітерцю і спробуйте уявити собі музику природи... А тепер настав час прощатися. Тихенько встали. Співаю:(„Жаль, закінчивсь урок”).

Учні: Співають:(”Дякуємо всім”).

Учитель і учні: Співають: („Ми зустрінємось знов днів так через сім”).

Список використаної літератури

1. Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл. Музика. 1-4 класи. (Кер. автор. групи О.Я.Ростовський). – К.: Перун, 1996. – 126 с.
2. Музыка в начальных классах: Метод. пособие для учителя. (Науч. руков. Д.Б. Кабалевский. – М.: Просвещение, 1985. – 140 с.
3. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – 272 с.

**Зразок плану-конспекту музично-виховного заходу.
(4 клас)**

Тема: ”Сторінки історії славетної пісні, якій судилося стати Гімном незалежної України”.

Мета: Розкрити історичні особливості виникнення пісні, якій судилося стати головною піснею України. Показати невичерпні художні особливості твору, що виник на слова Павла Чубинського і музику Михайла Вербицького. Довести, що головна пісня України увібрала в себе найкращі традиції і особливості українського піснетворення.

Завдання:

- познайомити з основними віхами популяризації пісні „Ще не вмерла Україна”, визнання її широкими верствами населення як народного твору, навчити слухати і сприймати головну пісню України;
- розкрити виховні та пізнавальні особливості твору, його історичне значення, сформувати почуття поваги і любові до пісні „Ще не вмерла Україна”;
- розучити (вивчити) пісню „Ще не вмерла Україна” з тими учасниками позакласного заходу, хто ще не знає її напам’ять.

Обладнання:

1. Записи варіантів пісні „Ще не вмерла Україна” у різному виконанні (лауреат державної премії ім. Т.Г.Шевченка хорова академічна капела хлопчиків і юнаків „Дударик” Львівського Будинку учителя, Державний академічний народний хор ім. Г.Верьовки, Закарпатський ансамбль пісні і танцю, Кубанський козацький народний хор).
2. Тризуб – малий Герб та державні прапори України: портрет Т.Г.Шевченка, обрамлений вишиваними рушниками.
3. Виставка плакатів українських гімнів різних часів і регіонів.
4. Програвач, магнітофон.
5. Портрети Михайла Вербицького і Павла Чубинського (або слайди для проектування на екран).
6. Тематична виставка літератури.

Ведучі. Учні – хлопчик і дівчинка, одягнені в національне вбрання, учитель музики.

Хід (фрагменти) свята

Запрошення гостей. Звучать українські народні мелодії, або ті, що стали народними: Запорізький марш, „Ой з-за гори кам'яної...”, „Гей там, на горі, Січ іде” та ін.

Фанфари „повідомляють”: „Слухайте всі!” З'являється шкільний фольклорний ансамбль і прямо у фойє виконує „Молитву” („Боже великий, єдиний, нам Україну храни” – муз. М.Лисенка, сл. О.Конинського). Потім ансамбль виконує українські народні пісні, створюючи емоційний настрій і своєрідний „фон” майбутнього свята; дівчатка ведуть хороводи, залучають гостей до активної співучасті.

Місце проведення свята – актовa зала школи відповідно прибранa урочисто: портрет Т.Г.Шевченка в обрамленні вишиваних рушників, на заднику – Тризуб, національний синьо-жовтий прапор у вигляді полотнища через всю сцену.

Привітання гостей

Учениця: Шановні гості і учасники нашого свята, ласкаво просимо до гостини, запрошуємо зачерпнути наснаги від пісні, що не вмирає і не тускнішає навіть під плином часу!

Учень: Сьогодні всім вам щастить стати співучасниками відродження витоків справді народної культури.

Ведучі разом: Запрошуємо до зали, свято починається!

Лунає запис пісні „Ще не вмерла Україна (Муз. Вербицького, сл. П. Чубинського) у виконанні лауреата державної премії ім. Т.Г. Шевченка академічної капели хлопчиків і юнаків „Дударик”).

Учитель музики: Для багатьох шанувальників фольклору нерозгадана таємниця: ну що відбувається із слухачами концертів, коли під час виконання українських народних пісень „Заповіт”, „Реве та стогне Дніпр широкий” та „Ще не вмерла Україна”, що то за сила немов по команді підводить відвідувачів концертів із крісел, примушує завмирати у якомусь святому вшануванні, і повернутися до крісел тільки по завершенню співочого чародійства. Ще мить – і шквал оплесків!

Цей феномен впливу пісень, що давно стали народними, бентежить і хвилює кожне українське серце, турбує мистецтвознавців, педагогів, фольклористів, філософів і просто слухачів.

(Звучить могутній оркестровий вступ пісні у записі хору ім. Г. Верьовки, який поступово стихає, дозволяючи ведучій продовжити розповідь про долю пісні на фоні її виконання).

Учитель музики: Особливо нерозгаданою є таємниця впливу на слухачів пісні „Ще не вмерла Україна”, про яку багато літ поширювались вигадки, на яку навішувались ярлики націоналізму і яка офіційно повернулася в Україну влітку 1990 року у виконанні чоловічих українських хорів з Польщі „Журавлі”, з Торонто (Канада) „Бурлака”, лише потому увійшла до репертуару самодіяльних хорових колективів Києва і Львова, Івано-Франківська та інших великих міст України.

Учень: Так що ж хвилює слухачів? Мажорні закличні інтонації музики? А може, слова?

Учениця:

*Ще не вмерла Україна, ні слава, ні воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.*

Учитель музики: Напевно, у пісні відбувся природний сплав тексту і музики, що значно посилило її емоційний вплив на слухача, піднісши значимість твору до рівня Гімну незалежної і суверенної України.

Учасникам свята пропонується кількахвилинна композиція пісень у виконанні Кубанського народного козачого хору, яка завершується фрагментом безсмертної „Ще не вмерла Україна”.

Учень: Як здавна кажуть в наших краях, на роду українців написано любити творчий спадок своїх предків, пісні, безмежні, як український степ, як Чумацький шлях, чарівні, як бузкова травнева ніч, і солов’їні, як материна колискова.

Учениця: Як у кожної людини власна особиста доля, так і будь-якій пісні уготована власна історія: одна пісня раз і навіки спалахує, а інша, мов метелик-одноденник, змахне крильцями, спломеніє і згасне. А є й такі пісні, навколо яких десятиліттями не стихають пристрасті.

До такої пісні і належить „Ще не вмерла Україна”, яку багато літ одні обожнювали, вважали Гімном України, хоча дійсно такого статусу пісня здобула лише з проголошенням незалежності й суверенності України як держави; інші ганьбили її як націоналістичний вибрик; а дехто докладав неймовірних зусиль, щоб заборонити, знищити.

Учитель музики: Існують різні редакції тексту цієї пісні.

(Текст пісні у сучасному написанні з’являється на лівому екрані, а на правому – одна з перших публікацій, а при наявності відповідного слайду – фотокопія рукописного варіанту, що поширювався в минулому столітті).

Учень: Народився Павло Платонович Чубинський біля Борисполя у 1893 році в родині небагатих дворян.

На екрані спалахує зображення П.П.Чубинського та стилізовані під давній шрифт цифри 1839-1884, що означають дати життя поета.

Учитель музики: Як свідчить відомий літературознавець Л.Білецький, пісню „Ще не вмерла Україна” П.Чубинський створив експромтом. Трапилось це 1862 року. Члени прогресивної групи „Громада” на квартирі П.Чубинського співали сербську хорову пісню, яка дуже сподобалась і схвилювала гостей і господаря. Саме тут 23-річний патріот Павло Чубинський, випускник юридичного факультету Петербурзького університету, написав текст пісні „Ще не вмерла Україна”, яка враз впала в око царській охоронці, а ще через рік поет потрапляє на заслання до Архангельська, потім – до Сибіру.

Відкриємо завісу ще над однією таємницею: довгий час текст пісні „Ще не вмерла Україна” приписувався Тарасу Григоровичу Шевченку. Випадково і безпідставно? Зовсім ні. У галицькому журналі „Мета” в грудні 1863 року вперше опубліковано текст „Ще не вмерла Україна” без вказівки автора, але разом із творами Т.Г.Шевченка „Мені однаково...”, „Заповіт”, під якими стояв підпис „Шевченко”.

От де ховається першопричина великої хвилі нагромаджень і непорозумінь, що супроводжували пісню „Ще не вмерла Україна” багато років.

Музику до вірша П. Чубинського „Ще не вмерла Україна” створив Михайло Вербицький – відомий український композитор і диригент (на другому екрані спалахує портрет М.Вербицького і дати життя та творчості: 1815-1870 рр.).

Нотний автограф музики М.Вербицького на вірш П.Чубинського (спершу для супроводу на гітарі, потім в аранжировці для хору) зберігається у відділі рукописів бібліотеки ім. В.Стефаника АН України у Львові, на якому теж зафіксовано текст пісні, що підтверджує слова першоджерел.

Учень:

А завзяття, щира праця, свого ще докаже.

Що ся воля в Україні піснь гучна розляже.

За Карпати відіб'ється, згомонить степами,

України слава стане поміж ворогами.

Учениця:

*Душу, тіло ми положим
За свою свободу
І покажем, що ми, браття,
Козацького роду!*

Учитель музики: „Ще не вмерла Україна” народжувалась у супроводі на гітарі. Прослухайте, будь ласка, як звучить ця нев’януча мелодія в аранжуванні (перекладання) для бандури. (Слухання).

У перерві чи по закінченні нашого свята кожен, хто бажає, одержить текст пісні „Ще не вмерла Україна” з нотами і зможе прилучитися до пісні, яка приречена на безсмертя, не тільки сам, а й познайомити своїх близьких і рідних. Між іншим, цей текст знадобиться вам, коли станемо розучувати пісню прямо в цій залі.

(Учитель пропонує розучити і виконати пісню „Ще не вмерла Україна” всім разом, всіма присутніми у залі. Добровільні помічники розносять плакати на високих штативах по рядах для того, щоб усі могли читати слова пісні).

*Гей, гей браття милі,
Нумо, братися за діло!
Гей, гей, пора встати,
Пора волю здобувати.*

Закриття свята „Приречена на безсмертя”.

Проводи гостей. Звучать пісні-пам’ятки.

Підведення підсумків проведеного заходу (аналіз досягнень, вдалих місць, недоліків і прорахунків; побажання гостей і учасників свята, відзначення кращих організаторів і виконавців).

Використана література:

Аналіз студентом музично-виховного заходу:

Відгук класовода, учителя музики про музично-виховний захід, що провів студент:

**Зразки оформлення титульних аркушів
звітної документації**

Чернігівський державний педагогічний
університет імені Т.Г.Шевченка

Кафедра естетичного виховання

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ МУЗИКИ

Тема: „ПРО ЩО РОЗПОВІДАЄ МУЗИКА”

(1-Б клас середньої школи №12 м. Чернігова)

Склав: студент 41 групи
факультету початкового навчання
Іванченко І.С.

Узгоджено: учитель музики
Житнікова Л.В.

Оцінка: „_____” _____
(підпис)

Методист: доцент, канд. пед. наук
Дорошенко Т.В.

Чернігів – 2008

Чернігівський державний педагогічний
університет імені Т.Г.Шевченка

Кафедра естетичного виховання

**ПЛАН-КОНСПЕКТ
ВИХОВНОГО ЗАХОДУ**

**Тема: „УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ –
ДУХОВНИЙ СКАРБ НАРОДУ”**

(4-А клас середньої школи №2 м. Чернігова)

Склала: студентка 51 групи
факультету початкового навчання
Андрієнко Н.В.

Узгоджено: учитель музики
Мартиненко Т.М.

Оцінка: „_____” _____
(підпис)

Методист: старший викладач
Коваленко О.І.

Чернігів – 2008

Чернігівський державний педагогічний
університет імені Т.Г.Шевченка

Кафедра естетичного виховання

ХАРАКТЕРИСТИКА МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

*учня 3-В класу середньої школи № 2 м. Чернігова
Янка Сергія Миколайовича*

Склала: студентка 41 групи
факультету початкового навчання
Велігорська Л.І.

Узгоджено: учитель музики
Мартиненко П.О.

Оцінка: „ _____ ” _____
(підпис)

Методист: старший викладач
Коваленко О.І.

Чернігів – 2008

Чернігівський державний педагогічний
університет імені Т.Г.Шевченка

Кафедра естетичного виховання

**МУЗИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
КЛАСНОГО КОЛЕКТИВУ**
(2-Г клас середньої школи №12)

Склав: студент 51 групи
факультету початкового навчання
Ярошенко А.В.

Узгоджено: учитель музики
Житнікова Л.В.

Оцінка: „ _____ ” _____
(підпис)

Методист: доцент, канд. пед. наук
Дорошенко Т.В.

Чернігів – 2008

ЗМІСТ

Вступ	3
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	4
1.1 Значення та функції педагогічної практики у професійній підготовці вчителя музики	4
1.2 Види педагогічної практики	5
1.3 Організація педагогічної практики	6
1.4 Обов'язки та права студента-практиканта	7
1.5 Обов'язки керівників педпрактики	8
Розділ II. ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ III КУРСУ	9
2.1 Завдання та зміст педагогічної практики студентів	9
2.2 Звітність студентів про педагогічну практику	11
2.3. Оцінювання роботи студента-практиканта	12
РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ IV КУРСУ	13
3.1. Завдання та зміст педагогічної практики студентів	13
3.2. Звітність студентів про педагогічну практику	16
3.3. Оцінювання роботи студента-практиканта	16
РОЗДІЛ IV. ВИРОБНИЧО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ V КУРСУ	17
4.1. Завдання та зміст педагогічної практики студентів	17
4.2. Звітність студентів про педагогічну практику	21
4.3. Оцінювання роботи студента-практиканта	21
РОЗДІЛ V. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ	22
5.1. Підготовка до уроку музики	22
5.2. Написання плану-конспекту уроку музики	23
5.3. Література, що є рекомендованою для підготовки уроку музики	23
5.4. Загальна схема аналізу уроку	28
5.5. Загальна схема аналізу заняття музичного гуртка	30
РОЗДІЛ VI. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ МУЗИЧНО-ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ У ШКОЛІ	31
6.1. Вимоги до підготовки та проведення музично-виховного заходу	31
6.2. Схема аналізу музично-виховного заходу	33
6.3. Література, що є рекомендованою до проведення музично-виховних заходів	34
ДОДАТКИ	36
Додаток 1. Орієнтовна схема складання характеристики музичного розвитку учня	36
Додаток 2. Орієнтовна схема складання музичної характеристики класного колективу	38
Додаток 3. Схема поурочного плану	39
Додаток 4. Зразок плану-конспекту уроку музики	40
Додаток 5. Зразок плану-конспекту музично-виховного заходу	51
Додаток 6. Зразки оформлення титульних аркушів звітної документації	56

Підписано до друку 10.10.08. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк на різнографі.
Ум. друк арк. 3,5. Обл.-вид. 2,23.
Наклад 100 прим. Зам. №269.
Редакційно-видавничий відділ ЧДПУ імені Т.Г.Шевченка.
14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53, к. 208.
Тел. 65-17-99.